

สภาพความสำเร็จ และแนวทางเสริมสร้างความเข้มแข็ง ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

**สภาพความสำเร็จ
และแนวทางเสริมสร้างความเข้มแข็ง
ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน**

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด
79 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900
โทร. 0-2561-4567 โทรสาร 0-2579-5101
นายโชคดี ออสุวรรณ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ. 2551

คำนำ

ด้วยกระแสโลกาภิวัตน์และการดำรงอยู่ในสังคมยุคข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่แทรกซึมวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมทุกรูปแบบ ทำให้คนไทยโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รุนแรง และเต็มไปด้วยสถานการณ์ปัญหาที่มีความสลับซับซ้อน นอกจากนี้การไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาสู่สังคมไทย ด้วยกระบวนการทางทุนนิยมและบริโภคนิยม ในขณะที่วัฒนธรรมดั้งเดิมนับวันแต่จะอ่อนแอลง ทำให้เด็กและเยาวชนตกเป็นเหยื่อของสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าว จนนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และความล้มเหลวทั้งทางด้านการเรียน ความไม่มั่นคงในอนาคต

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นนวัตกรรมที่จะช่วยให้ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ใช้เป็นกลไกในการพิทักษ์ ปกป้อง ค้ำครอง และดูแลช่วยเหลือเด็กและเยาวชนให้อยู่รอดปลอดภัยจากปัญหาต่าง ๆ ได้

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารสภาพความสำเร็จและแนวทางเสริมสร้างความเข้มแข็งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนฉบับนี้ จะช่วยเป็นแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีภูมิคุ้มกัน และครู อาจารย์จะสามารถพัฒนาส่งเสริม ป้อนกัน แก่ใจ และให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี

(คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรกฎาคม 2552

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
เจตนารมณ์และหลักการพื้นฐานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	
สภาพความสำเร็จการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	1
การตรวจสอบทบทวนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	9
แนวทางการปฏิบัติงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	13
● การจัดกิจกรรมโฮมรูม	15
● การเยี่ยมบ้านนักเรียน	17
● การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน	21
● กระบวนการช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายกรณี	23
● การมีส่วนร่วมของสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครอง ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	26
● การผดุงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	27
การส่งเสริมพัฒนานักเรียนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน	31
● การพัฒนาการเรียนรู้ตามศักยภาพ (พหุปัญญา)	33
● การเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิต	45
● การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันด้านเพศ	49
การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน	51
● แนวทางการจัดการความปลอดภัย	53
● การกลั่นแกล้ง ช่มชู้ รังแก	54
● แนวทางดำเนินการแก้ไขปัญหาสารเสพติด	55
● กระบวนการคัดกรองปัญหาสารเสพติด	56
● การช่วยเหลือนักเรียนที่ถูกล่อลวงละเมิดทางเพศ	57
● การช่วยเหลือนักเรียนที่ถูกทารุณกรรมทางกาย	58
● การช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมการใช้ ICT ไม่เหมาะสม	60
● การส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ	61
แนวทางแก้ไขและให้ความช่วยเหลือนักเรียนจากผลการคัดกรอง	65
● ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน	67
● ความผิดปกติทางจิตใจที่แสดงออกโดยอาการทางกาย	70
● เด็กถูกละเมิดทางเพศ	74
● ด้านความปลอดภัย	77
บรรณานุกรม	82
คณะผู้จัดทำ	83

เจตนาและหลักการพื้นฐานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีแบบแผนขั้นตอนชัดเจนในการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ บนพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมพัฒนา ร่วมแก้ปัญหาจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้เป็นระบบที่มุ่งวางพื้นฐานและแนวทางการดำเนินการในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การปรับเปลี่ยนบทบาทและเจตคติของผู้บริหาร ครู-อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ให้มุ่งไปสู่ความรับผิดชอบในการดูแลพัฒนาการของนักเรียนอย่างเป็นองค์รวม (Educating the Whole Child)
2. การวางระบบที่จะสร้างความมั่นใจว่านักเรียนทุกคนมีครู-อาจารย์อย่างน้อยหนึ่งคนที่จะดูแลทุกข์สุขอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง โดยเชื่อมประสานการดำเนินงานทุกส่วนทั่วทั้งโรงเรียน
3. การสนับสนุนให้ครู-อาจารย์ได้มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับผู้ปกครองเพื่อให้การดูแลทางบ้าน โรงเรียน และชุมชนเชื่อมประสานกัน
4. การส่งเสริมให้ผู้ปกครองรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายเพื่อช่วยกันเฝ้าระวัง ดูแล ช่วยเหลือ สนับสนุนบุตรหลาน
5. การประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้ชำนาญในสาขาต่าง ๆ เพื่อให้มีการส่งต่อ และรับช่วงการแก้ไข ตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนในรูปแบบสหวิทยาการและสหวิชาชีพ